

Особливості визначення доданої вартості підприємства в сучасних умовах

Особенности определения добавленной стоимости предприятия в современных условиях

Specialties of the value added determination in present-day

Багацька К. В. Особливості визначення доданої вартості підприємств в сучасних умовах / К. В. Багацька // Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, Черкаси, 17 лютого 2012 р. – Черкаси : Вид-во ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 296 с. – С. 7 - 9

Ключові слова: *вартість, додана вартість, вартісно-орієнтований підхід*

Ключевые слова: *стоимость, добавленная стоимость, стоимостно-ориентированный подход*

Key Words: *value, value added, value-based approach*

Запровадження і популяризація вартісно –орієнтованого підходу до управління підприємствами (VBM) на початку ХХІ сторіччя в світі і поширення його серед провідних українських компаній, зумовило повернення уваги вченої аудиторії до питань «вартість» та «додана вартість» та дослідження нових для української економічної науки показників, таких як «економічна додана вартість», «ринкова додана вартість», «грошова додана вартість», «додана вартість акціонерного капіталу» тощо.

Проблемними питаннями впровадження і поширення показників системи VBM менеджменту на Україні є відмінність їх сучасного трактування від термінології класичної політекономії, а також можливість адаптації цих показників до української системи обліку і звітності.

Найбільш популярним показником, який є предметом наукової дискусії останніх років, є економічна додана вартість (EVA), яка являє собою різницю між операційним прибутком після оподаткування та затратами на капітал, що був використаний для отримання цього прибутку.

Вагомою перевагою показника EVA як критерію ефективності діяльності підприємства є те, що вона враховує витрати на інвестований капітал на відміну від показників прибутку або чистого грошового потоку, і тим самим дозволяє

зробити висновок про фактичні результати діяльності підприємства. Зазначимо, що поряд з багатьма недоліками економічної доданої вартості, на які її вказують дослідники EVA, головним його недоліком є неможливість повної адаптації економічної доданої вартості до української звітності. Адже для розрахунку EVA в зарубіжній літературі рекомендується вносити більше 150 коригувань в традиційну бухгалтерську звітність [4]. Головним чином ці коригування стосуються величин прибутку і інвестованого капіталу. Тому прийняття українськими компаніями управлінських рішень на основі EVA, розрахованої за «наближеними методиками» може призвести до значних похибок і прорахунків.

Крім показника економічної доданої вартості в системі VBM використовуються також показники ринкової доданої вартості (MVA), грошової доданої вартості (CVA), доданої вартості акціонерного капіталу (SVA) тощо. Отже, спільним для більшості показників VBM є застосування терміну «додана вартість», уточнення трактування якого для сучасних умов господарювання є нагальною потребою.

Зазначимо, що теорія К.Маркса українською мовою перекладається як «теорія додаткової вартості» [1], і являє собою різницю між тією вартістю, яку жива праця створює у процесі виробництва, і тією, яку капіталіст оплачує робітнику в формі заробітної плати.

Аналіз підходів щодо визначення сутності доданої вартості призводить до висновку, що економічна сутність доданої вартості є подібною до сутності прибутку. Так, значна кількість авторів, що досліджують додану вартість, визначають її як різницю між вартістю продукції (послуг), створеної і реалізованої даним підприємством, і вартістю затрат на придбання й переробку сировини і матеріалів. Це та вартість, яка прирощена на даному підприємстві. «Додана вартість (вартість, додана обробкою) – вартість проданого продукту за вирахуванням вартості виробів (матеріалів), куплених і використаних для його виробництва; дорівнює виручці, що включає заробітну плату, орендну плату, ренту, банківський відсоток, прибуток, амортизацію…» [3].

Інший підхід до трактування сутності доданої вартості знаходимо у Економічному словнику: «Додана вартість – вартість, що створена в процесі виробництва на даному підприємстві і що відображає його реальний внесок в створення вартості конкретного продукту, що випускається» [1]. Аналогічний підхід застосовується у більшості підручників з економіки.

Тобто таке трактування доданої вартості призводить до висновку, що додана вартість – це вартість, яка додається до вартості придбаних запасів під час виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і включає такі складові:

- витрати на оплату праці працівників з нарахуваннями;
- податки, які включаються до витрат;
- плата за користування капіталом (дивіденди, відсотки, орендна плата);
- операційний прибуток;
- амортизаційні відрахування;

- інші витрати (адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, загальнопромислові витрати) .

Таким чином, можна виокремити два підходи до визначення сутності доданої вартості, які впливають з аналізу поглядів на її економічну сутність:

- як різниця між ціною продукту і ціною матеріалів, з яких цей продукт виготовляється;
- як суму прибутку та фактично понесених витрат на виготовлення продукції (крім витрат на матеріали, з яких ця продукція виробляється).

Сучасна зарубіжна література трактує додану вартість (Value Added) як різницю між вартістю продукції, що випускає підприємство, та вартістю засобів виробництва.

Також зазначимо, що сучасна економічна наука має ще і ринковий підхід до визначення доданої вартості підприємства, (подібно до того, що поряд з доходними і витратними підходами до оцінки вартості підприємства існує ринковий підхід). Згідно з ринковим підходом, додана вартість підприємства являє собою приріст ринкової вартості підприємства, створений на основі ефективного використання підприємством коштів акціонерів [2].

Тобто можна зробити висновок, що у створенні доданої вартості підприємства беруть участь не тільки внутрішні чинники, а і зовнішні. Найбільш ефективним вимірником впливу зовнішніх чинників на результати діяльності підприємства в ринковому середовищі, є фондовий ринок, який виражає цей вплив через зміну курсів корпоративних прав підприємства.

Тому показник доданої вартості підприємства має відображати як внутрішню, так і зовнішню складову, тобто додану вартість, генеровану всередині підприємства та додану вартість, створену під впливом зовнішніх факторів і виражену, наприклад, приростом курсу корпоративних прав підприємства. В зв'язку з цим, саме ринковий курс акцій підприємства в перерахунку на їх загальну кількість є вимірником зміни ринкової доданої вартості підприємства протягом певного періоду.

Загальна додана вартість підприємства являє собою суму внутрішньої і зовнішньої складових доданої вартості, так звану виробничу (операційну) складову, і ринкову складову.

Внутрішня складова доданої вартості має визначатися згідно зі вказаними підходами, причому якщо за основу брати розрахунок доданої вартості як суми прибутку, амортизації, заробітної плати та інших додаткових витрат, то для її визначення можна скористатися фінансовою звітністю підприємства.

Зовнішня складова доданої вартості може бути достовірно визначена лише підприємствами-учасниками фондового ринку, а також підприємствами, щодо яких укладалась угода про продаж або висувались пропозиції стосовно укладання угод реорганізації. Решті підприємств для оцінки доданої вартості та її модифікацій, що пропонуються інструментарієм VBM, варто використовувати методи економічного прогнозування і оцінювати прогнозовані величини майбутніх грошових потоків

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
2. Нестеренко Ж.К., Афанасьєва Т.А. Удосконалення оцінки підприємств методами доданої вартості. [Текст] / Ж.К. Нестеренко, Т.А. Афанасьєва // Економічний простір. - 2010. – 37. – С. 223-234
3. Семенихина В.А. Экономическая теория: макроэкономика: Учеб. пособие / В.А. Семенихина, С.А. Крючков; Отв. ред. д-р экон. наук, профессор Р.М. Гусейнов; Новосиб. гос. архитектур.-строит. ун-т. - Новосибирск: НГАСУ, 2003. — 136 с.
4. Рассказов С.В., Рассказова А.Н. Стоимостные методы оценки эффективности менеджмента компании [Текст] / С.В. Рассказов, А.Н. Рассказова // Финансовый менеджмент. – 2002. - №3. – С.15-21